

EMCDDA årsrapport 2024

Injektionsbruk största hälsorisen

Årets analys från det europeiska narkotikaorganet EMCDDA visar på fortsatt hög tillgänglighet av de narkotiska drogerna inom europaunionen (inklusive Norge och Turkiet). Antalet droger som nu är aktuella har inte bara på ett oroväckande sätt blivit fler sedan föregående undersökning utan många har även blivit starkare och säljs i renare form. Sammantaget ökar detta hälsoriskerna inklusive allvarliga förgiftningar.

Inflödet av droger sker till 70 procent via europeiska hamnar, speciellt gäller det kokain. Spanien är ett stort mottagarland liksom Belgien och Nederländerna. Ett antal mindre hamnar inom unionen har fått ökat inflöde av droger. Från alla dessa inkörsporter sprids drogerna av kriminella nätverk över främst Europa men unionen är också en transitregion till andra delar av världen. Kriminalitet och våld följer narkotikatransiten.

Ett av årets rapporters huvudbudskap är att de som använder psykoaktiva droger ofta också intar flera olika droger vilket ökar risken för negativa hälsoeffekter och intoxicationer. Detta problem tycks öka genom åren. Det gäller framför allt syntetisk cannabis, MDMA som ibland blandas med katinoner och högpotenta syntetiska opioider. Rapporten framhåller också den ökade risken med blandningen alkohol, kokain, opioider och nya illegala bensodiazepiner.

Det är en utmaning för samhället att skydda gruppen injektionsbrukare, som utsätter sig för den största hälsorisen. Här är det inte bara själva drogen som utgör problemet utan även risken för abscesser, blodförgiftningar och nervskador. Trots att injektionsbruket minskat under senaste årtiondet är det fortfarande ett oproportionellt stort problem med såväl akuta som kroniska hälsoproblem.

Historiskt är det heroin som varit huvuddrogen för injektionsbruk i Europa, men sprutbytesrummen rapporterar om ett ökat antal droger som injiceras, var för sig eller i kombination. Det är förutom heroin ävenledes amfetamin, kokain, syntetiska katinoner (amfetaminliknande fenylalkamin), opioidagonister, andra läkemedel och olika nya psykoaktiva droger. I spåren av detta multidrogranvändande för injektion ses i flera länder en ökning av HIV. Jämfört med många områden utanför Europa är dock HIV-insjukandet lågt. Sprututbytesrummen är livräddande för många, men dessvärre är de alldeles för få inom unionen (Sverige har inga, se BULLETIN nr 3/2024:13).

Cannabis är fortfarande den vanligaste illegala drogen inom unionen. Kokain kommer på andra plats. Cannabis har en användningsprevalens som är ungefär fem gånger närmaste drog.

Legalisering av Cannabis hittills i EU: Malta, Luxemburg och Tyskland. Tjeckien är sannolikt på väg. Det finns dock olika regler för hur legaliseringen utfaller i de olika länderna.

Kokain har fått ett större roll i Europa. Kokaininförseln till Europa överskrider sedan 2022 smuglingen till USA, som fram till nu varit största mottagaren. Drogen kommer till Europa via flera rutter men största mängden anländer via båt (kontainrar). Det är framför allt Colombia, Brasilien och Ecuador som är ursprungsländerna för kontainertrafiken. Storhamnarna i Europa tar emot mest men under 2023 var det flera mindre hamnar i Sverige och Norge som gjorde rekordstora beslag.

Syntetiska droger produceras i Europa. Under 2022 avslöjades hundratals "fabriker" som framställde syntetiska droger inom Europas gränser. Det är ett ökande fenomen. De droger det framför allt handlar om är amfetamin, metamfetamin, syntetiska katinoner och MDMA. Även slutfasen i herointillverkningen har hittats i EU.

Multipla substanser inblandade i opioiddöden. Opioder är den vanligaste drogen som förknippas med dödligt intag, men allt mer ses en kombination med andra droger. Alkohol, bensodiazepiner och kokain är alla rapporterade som medlöpare till opioiderna och leder till accentuerad intoxikation som i värsta fall slutar med döden.

Död till följd av opiodintag har under senare år stabiliserats i antal i Europa, men det finns en mindre ökning inom gruppen äldre opiodberoende. I flertalet europeiska länder är heroin inte längre den vanligaste substansen som leder till död utan det är andra opioder som spelar större roll, som metadon och till en mindre del buprenorfin, smärtstillande opioder och nyare syntetiska opioder (ex fentanyl).